

ГАЛИНА МАЗУРЕНКО – ВИДАТНА УКРАЇНЬСЬКА МИСТКИНЯ: ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ

Українська діаспора є інтегральною частиною історії України, українського історичного процесу. Різні аспекти життя української діаспори становлять органічну частину української інтелектуальної історії й історії української культури та потребують вивчення. У незалежній Україні створені центри вивчення української діаспори, що дає змогу науково досліджувати життя і діяльність українців у країнах проживання, здійснювати аналіз здобутків представників українського народу в різних країнах світу¹. Серед таких наукових осередків і відділ зарубіжної україніки Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, де зосереджені цінні видання творів наших співвітчизників за кордоном.

Значний внесок у розвиток української культури зробили українські жінки діаспори. На жаль, багато імен талановитих українок, що жили і творили в еміграції, їх творчі здобутки залишаються маловідомими, а то й зовсім невідомі широкому загалу в Україні. Серед таких особистостей – Галина Сергіївна Мазуренко – одна з найвідоміших українських поетес ХХ ст., педагог, мисткиня, талант якої проявився в багатьох сферах культури: літературі, поезії, образотворчому мистецтві, скульптурі, графіці. Постать її в історії та культурній спадщині ХХ ст. є насправді легендарна, як на контекст генеалогії родини, катаклізмів епохи й долі українства.

Свою творчість мисткиня присвятила і заповіла Україні та її народу. Життя і творчість Г. Мазуренко досліджували переважно літературознавці і письменники М. Чабан, І. Качуровський, Б. Бойчук та Б. Рубчак, В. Шаян, М. Ільницький, Ф. Погребенник, Д. Чередниченко, Т. Салига, Ю. Покальчук, М. Слабошпицький та інші².

Г. Мазуренко прожила довге і плідне життя. ХХ ст. пройшло перед її очима. Хоча в Україні мешкала всього 12 років, була істинною укра-

¹ Л. Винар, *Дослідження української наукової діаспори: вибрані проблеми*, Наукові записки. Історичні науки: матеріали Міжнародної наукової конференції “Українська діаспора: проблеми дослідження”, відп. редактори: І. Пасічник, Л. Винар, ред. А. Атаманенко, вип. 5, Ос-трог; Торонто; Нью-Йорк (Національний університет “Острозька академія”, Світова Наукова Рада Світового Конгресу Українців, Українське Історичне Товариство), 2005, 360 с. 21–28.

² *Гали Мазуренко (1901–2000)*, Вітчизна, 11–12 (2007) URL: http://vitichyzna.ukrlife.org/11_12_07mazur.html (дата звернення: 29.03.2016).

їнкою, свідомою свого вибору уже з перших кроків, коли взяла собі за літературне ім'я прізвище матері. До початку 90-х років минулого століття в Україні ім'я і творчість Г. Мазуренко були під забороною. Доля їй приготувала строкату географію поневірянь, зміну країн і місць навчання, втечу від смерті і повсякчасних небезпек, особисті драми і боротьбу за існування. Г. Мазуренко багато переїжджала з місць мешкання³.

Дитинство провела в Карасях, неподалік Тули, далі Женева, Берлін, Катеринослав. Коли їй було 15 років, дісталася на фронт і допомогла пораненим, через два роки вступила до армії УНР, щоб боротись за свободу України. Як кур'єр українського уряду, вона неодноразово з важливими дорученнями перетинала лінію фронту, а згодом, коли українське військо було витіснене з Польщі, також опинилася у вимушеній еміграції. “За бої і походи у складі 3-ї Залізної Стрілецької Дивізії Армії Української Народної Республіки” нагороджена “Хрестом залізного стрільця”.

Народилася мисткиня 25 грудня 1901 р. у Петербурзі в сім'ї професора Сергія Боголюбова і лікарки Єлизавети Мазуренко. Упродовж усього життя для неї була характерна жадоба знань, спрага пізнання нового, що передалися, ймовірно, у спадок. Батько походив з аристократичної родини і був нащадком декабриста. По лінії батька, аристократа С. Боголюбова – такі постаті, як історик В. Татищев і декабристи Муравйови. Родина Мазуренків також залишила свій тривкий слід в історії України першої третини ХХ ст. Брати Єлизавети Мазуренко проявили себе у багатьох галузях знань: правознавстві, хімії, біології, інженерії, медицині, політиці. Імена дядьків Мазуренків – Семена, Василя, Юрія зафіксовані в “Енциклопедії українознавства”⁴.

Брати Є. Мазуренко були членами УСДРП. В. Мазуренко – 1917 р. обирався до складу Української Центральної Ради від Харківської губернії, був заступником міністра фінансів України, головою дипломатичної місії УНР в Італії; після 1920 р. працював директором Палати мір і ваг. Заарештований 1931 р. у справі “Українського Національного Центру”. С. Мазуренко – один з організаторів Всеросійського Селянського Союзу – зазнав арешту й заслання ще за царату. З січня 1919 по 1920 рік за дорученням Уряду УНР, на чолі дипломатичної місії пере-

³ В. Базилевський, *Галина Мазуренко. Непричесана поезія*, Слово Просвіти: Всеукраїнський культурологічний тижневик. URL: <http://slovoprosivity.org/2012/09/11> (дата звернення: 25.03.2016).

⁴ *Ibid.*

бував у Москві. Вів переговори з представниками більшовицького уряду про можливість досягнення порозуміння з радянською Росією. Опісля працював в УСРР, у 1925 р. заарештований радянськими спецслужбами і зник безвісти. Ю. Мазуренко – наймолодший з братів – у квітні 1919-го року, у тридцятирічному віці, очолив Головний повстанський штаб, що координував дії проти більшовицьких військ на українській території. А, проте, з 1920 р. став членом ЦК Української Комуністичної партії (аж до ліквідації її 1925 р.). Працював на посаді професора у Харківському інституті народного господарства, начальником планово-фінансового сектору Наркомосу УСРР. Також був заарештований у 1934 р. у “Справі боротьбистів”. Смертний вирок винесено Ю. Мазуренкові в одному чорному списку з М. Кулішем, Г. Епіком та В. Підмогильним постановою “особливої трійки” УНКВС по Ленінградській області⁵.

Г. Мазуренко деякий час довелося жити в родині рідної тітки Марії Хрінникової (Мазуренко) в Катеринославі. Тітчин чоловік Володимир Хрінников був активним громадським діячем, організував місцеву “Просвіту”, кілька разів був її очільником. У 1910 р. розпочав будувати і через три роки збудував величезний будинок “Просвіти” в національному стилі. Прізвище В. Хрінникова як видавця, а точніше спонсора, стоїть на книжечці Д. Яворницького “Матеріяли до біографії Т. Г. Шевченка” (1909).

Дружина В. Хрінникова М. Мазуренко (по другому чоловікові Матросова, 1879–1963), як і її сестра Є. Мазуренко, здобувала медичний фах у Швейцарії, одружилася з приятелем брата Василя В. Хрінниковим – заможним українцем, нащадком багатого купецького роду, і переїхала до Катеринослава. Була активною в громадському житті. До квітня 1912 р. – голова Катеринославської “Просвіти”. Заступником голови був на той час відомий згодом український історик Д. Дорошенко. Родина Хрінникових підтримувала добрі стосунки з директором музею ім. Поля (зараз Дніпровський національний історичний музей імені Д. І. Яворницького – Т. А.) професором Д. Яворницьким⁶.

⁵ *Гая Мазуренко (1901–2000)*, Вітчизна, № 11–12 (2007) URL: http://vitchyzna.ukrlife.org/11_12_07mazur.html (дата звернення: 29.03.2016).

⁶ М. Чабан, *Мазуренко (Боголюбова) Галина Сергеевна*. URL: <http://gorod.dp.ua/tema/persons/?pageid=1836> (дата звернення: 30.03.2016).

У Катеринославі навчалася у комерційній школі С. Степанової, відкритої у 1900 р. Директором училища в 1913 р. був П. Доманицький, математик за освітою. Навчалася Галя під прізвиськом батька як Боголюбова. Зі спогадів Г. Мазуренко відомо, що у комерційній школі збиралась українська “Просвіта”, директор її був українець із Кам’янка-Подільського П. Доманицький⁷.

У комерційному училищі С. Степанової велика увага приділялась естетичному вихованню дівчаток. Вони малювали, співали, грали на музичних інструментах, писали вірші.

У Катеринославі Г. Мазуренко відвідувала малярську школу В. Коренева. Мисткиня згодом згадувала: “З Гоголівської вулиці я ходила вчитись до маляра Коренева В’ячеслава Вас(ильовича) не тільки малювання, але і скульптурі і ми з ним мали багато тоді планів, які розбились через революцію (які статуї я буду робити для майбутнього університету)”. “Перед дверцями пічки, на паркеті розірвана енциклопедія жертвує життям, щоб зігріти дітвору”⁸.

Закінчивши шість класів комерційної школи С. Степанової, Г. Мазуренко вступила до вечірніх класів І. Вертоградова при його приватній чоловічій гімназії. Час революції був нестабільний, через політичні зміни в місті вечірні класи І. Вертоградова на деякий час закрили. Галя була змушена навчатися в сьомому класі в жіночій прогімназії Р. Ващук. Після того, як вечірні класи І. Вертоградова знов відкрилися, повернулася до них і дістала атестат зрілості саме там.

У Катеринославі відбувся і літературний дебют. У першому ж її листі знаходимо цінне свідчення-спогад: “В Катеринославі (тоді ще Січеслав був “Катеринослав”) я почала вперше друкувати свої вірші, вони починались, здається, словами, “Як вербу Україну злим вітром зломило...”. Але це швидко скінчилось. Часопис закрили. Змінилась влада. Нас викинули з хати і ми з мамою поїхали до Євпаторії, до Криму”⁹.

У ті бурхливі часи Г. Мазуренко також включилася в лави борців за свободу свого народу. Уперше вона потрапила на фронт у 1916 р., коли відвідала свого дядька С. Мазуренка, який працював тоді у Всеросійському союзі міст у Проскурові на Поділлі та організував допомогу пораненим. Згодом вступила до лав Армії Української Народної

⁷ М. Чабан, *Op. cit.*

⁸ *Ibid.*

⁹ *Ibid.*

Республіки (УНР), де виконувала обов'язки зв'язкового 3-ої Залізної стрілецької дивізії армії УНР. Про ці події згодом Г. Мазуренко згадує в автобіографічній повісті “Не той козак, хто поборов, а той козак, хто «вивернеться...»”¹⁰.

Патріярх українського літературного процесу в еміграції І. Качуровський, назвав Г. Мазуренко найосвіченішою поетесою діаспори. Ця талановита жінка випереджала свій час у розумінні освітньої концепції і навчалася впродовж усього життя. У 1919 р. Г. Мазуренко вступила на історико-філологічний факультет Катеринославського університету, але війна з більшовиками перервала навчання. Після того, як армія УНР відійшла на захід, Г. Мазуренко вступила у новостворений університет у Кам'янці-Подільському. Тут познайомилася з відомим педагогом та громадською діячкою С. Русовою, яка була лектором цього університету. З 1920 р. і до кінця свого життя Г. Мазуренко перебувала в еміграції, де не припиняла навчання. Емігрантське життя мисткині складається з кількох періодів: спочатку поселилася у Варшаві, потім у Берліні; з 1923 р. – у Чехословаччині; з 1945 р. – у Лондоні. Навчалася в Українському педагогічному інституті ім. М. Драгоманова та в Українській студії пластичного мистецтва в Празі. У 1929 р. в Українському Високому Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова захистила перший докторат. Захистила другий докторат в Українському Вільному Університеті 1944 р. і працювала лектором на кафедрі проф. Д. Антоновича. Навчалася на філософському факультеті у Берлінському університеті, де виявила зацікавленість культурою і філософією Сходу, а також вивчала образотворче мистецтво у Художньо-промисловій школі в Німеччині¹¹.

На становлення мисткині як поетеси велике враження справили розповіді відомого археолога та історика Д. Яворницького. Саме під впливом спілкування з Д. Яворницьким, Г. Мазуренко відчула потребу висловлювати свої думки в поетичній формі¹².

¹⁰ Г. Мазуренко, *Не той козак, хто поборов, а той козак, хто “вивернеться”*, Лондон (Українська Видавнича Спілка), 1974, 76 с.

¹¹ Я. Василюк, *Українці в Сполученому Королівстві. Галя Мазуренко*. URL: <http://www.ukrainiansintheuk.info/ukr/02/mazurenko-u.htm> (дата звернення: 29.03.2016); *Галя Мазуренко (1901–2000)*, Вітчизна, 11–12 (2007) URL: http://vitchyzna.ukrlife.org/11_12_07mazur.html (дата звернення: 29.03.2016).

¹² *Ibid.*

Поезія Г. Мазуренко – поезія двох періодів її життя – празького й лондонського, що різняться між собою. В її перших книжках прочитуються сліди захоплення. Символізм, неокласицизм (у своїх і чужих шатах), ледь вловимі дотикання до поетів Празької школи чи й відштовхування від них, навіть стилізації під фольклор інколи озиваються в її текстах. Це не еkleктика, не мішанина впливів, а ніби опосередковане відлуння читаного. Щось дикоростуче, на перших порах ледь помітне, уперто протистоїть експансії лектури. Це щось – думка, яка самостійно шукає виходу із хаосу першотворення. І хоч знаходить вона його далеко не завжди, що, як згодом з'ясується, свідомо культивована особливість цього письма, але саме цей факт дає можливість ухопитися за ниточку з тим, щоб розмотати клубочок своєрідного кострубатого таланту поетеси¹³.

Творчість Г. Мазуренко – це передусім акт думання. Тому її близькість до неокласиків, на чому наполягають деякі дослідники, непряма, носить вибірковий характер і торкається переважно празької пори. Книжки, які вийшли в Лондоні, попри окремі вірші, фактично нічого спільного з неокласицизмом не мають. Лишилась хіба що небайдужість до класичних сюжетів, героїв творів, визначних особистостей. Це й зрозуміло: такій інтенсивності думання загісно у канонічних формах. Зближувати поетесу з неокласиками недоречно уже хоча б тому, що вона дозволяє собі формальну сваволу, демонстративну технічну недбалість, вживає приблизні рими, а то й не вживає їх там, де вони, за поетичною логікою, неодмінно мали бути б. Занурення у процес думання заводить її так далеко, що поезія ніби втрачає функціональність.

Варшавський період життя мисткині пов'язаний з роботою в українському уряді. Зустрічалась з С. Петлюрою, О. Телігою, С. Русовою, Є. Маланюком. Розлука з Україною тривала майже півстоліття і на цьому шляху Г. Мазуренко залишилася сама. Вдома, в Україні всю її родину сталінський режим знищив, вижила тільки донька Марина Гончарова, з якою мисткиня після розлуки у 1926 р. так ніколи і не побачилась. Галя вважала, що донька загинула разом з родиною, проте дитина лишилася з вітчимом Степаном Гончаровим, який справді змінив їй рідного батька. Вже в роки державної незалежності України київський письменник Д. Чередниченко, який зробив надзвичайно ба-

¹³ В. Базилевський, *Op. cit.*

гато для популяризації імені й творчості Г. Мазуренко в Україні, допоміг їй розшукати доньку, яка теж нічого не знала про свою справжню матір. Щоправда, особисто вони не зустрілися, оскільки обидві були вже дуже хворі, їхнім спілкуванням стали тільки листування та телефон¹⁴.

І весь цей час Г. Мазуренко не переставала писати. В її поезії головна тема – це її, як вона називала, втрачена душа – Україна.

У Празі активно займалася поезією і мистецтвом, наблизилася до поетів-“вісниківців” таких як, Є. Маланюк, Л. Мосендз та інших. Тут вийшли її збірки “Акварелі” (1927), “Стежка” (1939), “Снігоцвіти” (1941) та інші. Друкувалася у “Літературно-науковому віснику” (“Віснику”), “Пробоем” та в інших періодичних виданнях.

Празькі книжки Г. Мазуренко – це й брак стилістичної цільності, розшарпаність тем і варіацій, важко вловлювана лінія розвитку. Серед численних ніяких віршів – окремі зблиски. Та навіть у слабких речах незрідка вражає несподіваність думки. Два рядки як портрет епохи:

Тепла так мало.
Так горить завзяттям
Братоубивчий стиснений кулак.

У 1939 р. муза Г. Мазуренко озветься передчуттям неминучості світової бойни:

Часів недобрих
чути крок вельможний,
Недовго їх, недовго їх чекати!
Як і особистих драм¹⁵.

Із талановитими сучасниками, поетами-пражанами Г. Мазуренко єднало хіба що відчуття емігрантської покинутості: “Страшне життя серед чужого світу вигнанцеві без друзів, без рідні!”¹⁶. Із-поміж інших відмінностей їй бракувало мілітарного духу, характерного для пражан: Є. Маланюка, О. Ольжича, Ю. Липи, О. Теліги.

Як зазначав І. Качуровський, – Г. Мазуренко не вписалася в Празьку школу, лишилася сама по собі, ніким серйозно не зауважена.

¹⁴ М. Слабошпицький, *Народжена в Петербурзі й похована в Лондоні. Галя Мазуренко*, 25 поетів української діаспори, К. (Ярославів Вал), 2006, с. 198–220.

¹⁵ Г. Мазуренко, *Стежка*, Прага (Книгозбірня Пробоем), 1939, 48 с.

¹⁶ Г. Мазуренко, *Зелена явірка*, Лондон (Українська Видавнича Спілка), 1971, 127 с.

Різкій зміні стилістики лондонського періоду передувала складна внутрішня робота, пов'язана з двома захопленнями поетеси. Вони відчутні уже в празьких віршах. Перше – зацікавленість культурою і філософією Сходу. Друге – заняття живописом, скульптурою і графікою у Студії пластичного мистецтва у Празі. Хоча намір стати графіком невдовзі пропав. За словами поетеси, почала “душити лінія”, яка здалася їй інтелектуальною вигадкою. “Чи можна так малювати, щоб не було контуру?” – запитала я професора Лісовського. Виявилося, що це в графіці неможливо, і я покинула її за це, перейшла до акварелі, про яку навіть видала мою першу збіорчку віршів. В них я теж шукала недомовлене, без плям і твердих контурів”¹⁷.

Масмо ще один доказ наскільки далека від неокласиків була Г. Мазуренко у своїх устремліннях. У звертанні до поета вона по суті говорить те саме:

Незрозумілим бути... сміло
Навіювати сни чудні...

Між книжками, виданими в Празі: “Акварелі” (1926), “Стежка” (1939), “Вогні” (1939), “Снігоцвіті” (1941), і лондонськими “Порогами” – пролягла відстань майже у 20 років.

Одна з лондонських книжок Г. Мазуренко називається “Зелена ящірка”. Як ящірка втрачає хвіст і нарощує новий, чи як змія міняє шкіру, так поетеса то звільняється від рими і від гладкопису попередніх книжок, то знову повертається до них. Вона навіть декларує, що кохається в хаосі поезії, що їй любі усілякі неправильності й хиби.

Окремі її вірші за своєю структурою нагадують ритмічну прозу, а то навіть щоденникові записи.

В помилках жива вода поезії зберігається,
Коли мова засушилась від правил і норм,
Вислизає говірка і відпочине¹⁸.

Лондонський період творчості відрізняється від празького тим, що прозовірші стає домінантою її поезій. Життя Г. Мазуренко в Лондоні – час наближення до самої себе, пора самозаглиблення, інтенсивної роботи духу, авангардних шукань, стимульованих обізнаністю з чужими культурами. За своїм світовідчуттям ця дивна натура випа-

¹⁷ Г. Мазуренко, *Скит поетів*, Лондон (Українська Видавнича Спілка), 1971, с. 8.

¹⁸ Г. Мазуренко, *Зелена ящірка*.

дає із загального ряду уже хоча б тому, що найщасливішим періодом свого життя вважала старість.

Благословляю серця старість,
Волосся сивину ясну,
Без бурі тишу самітну¹⁹.

Як пише сама поетеса, “що може бути кращим творчої старости, коли ніщо і ніхто не перешкоджає віддатися читанню цікавої книги, зміст якої став зрозумілий лише з роками після довгих студій, коли вироблена звичка повільного вдумування в слово? Ідеї і питання, які мучили в дитинстві і на які дорослі відповідали: «Багато знатимеш – швидко постарієш!» Ці питання стоять без відповіді, і я продовжую їх ставити. Там, де наука не знає відповіді, починає філософія свій розвиток, але і вона спиняється на кордоні раціонального мислення і далі йде релігійне почуття, або людина закриває очі і просто живе, як живеться”.

В одному із віршів вона скаже: “...і вихор цінності перемістив”. Йдеться про більшовицький переворот. Але, якщо зіставити її ранні книжки з пізніми, і в ній самій відбулося переміщення цінностей. Естетика мовби відсунута голим інтелектом.

Той, хто не обізнаний хоча б поверхово з лектурою Г. Мазуренко, навряд чи зрозуміє її поезію. Вона й сама свідомо непростоти свого письма:

Моїх поезій не читайте,
як бракує час
Їх передумати в четвертий раз.
Прощання затяглось...
але своїх книжок
Не спалю – та й точка.
Не громадянство – муза!
Не Марта,
Так Марія, але мене
колись-то зрозуміє...²⁰

Г. Мазуренко вважала себе сюрреалісткою. Проте, на думку критиків, самоатестація не відповідає дійсності. У неї є кілька віршів, до-

¹⁹ Г. Мазуренко, *Пороги*, Лондон (Дніпрові Пороги), 1960, с. 49.

²⁰ Г. Мазуренко, *Скит поетів*, 128 с.

Т. Антонюк, Галина Мазуренко – видатна українська мисткиня...

тичних до сюрреалізму, але загалом її творчість аж ніяк не вкладається в засади надреалізму. Спектр інтелектуальних зусиль і шукань поетеси занадто строкатий і не надається до однозначної характеристики. Поезія мисткині нерівна. Вірші досконалі перемішані з віршами, що не відбулися. Вона з тих поетів, які самовизначилися пізно, але зуміли на кілька десятиліть випередити тенденції, які спостерігаємо сьогодні в українській поезії.

Я сказала не те. Перестаньте.
Мої погляди не вирішальні,
Я сказала лише
тільки “Встаньте!”
В нас Амброзія на снідання²¹.

Г. Мазуренко мала дар до слова і потужного образного мислення, що й принесло їй безсмертя. Продовж життя видала 11 поетичних збірочок, три з яких у Празі, місті, що на понад 10 років стало її другим домом. У Празі Г. Мазуренко закінчила Українську студію пластичного мистецтва, її скульптурні твори і графіка ще й досі недосліджені, хоча у свій час вона була однією з найпомітніших авторів на європейській митецькій сцені, також і серед хіппівських митців Лондона та Пакистана. Живучи довгі літа в Лондоні, вона невтомно спостерігала за життям в Україні.

Г. Мазуренко була серед засновників об'єднання українських письменників в еміграції “Слово”, друкувалася в його однойменних збірниках. У 1992 р. мисткиня була прийнята до Спілки письменників України, що стало запізним визнанням Батьківщиною зробленого нею на чужині. Вона була щасливою тим, що дожила до того часу, коли Україна стала незалежною державою, любов до якої вона пронесла у своїй душі через усе життя і в гіркі часи вигнання писала:

Як тяжко в світі жити для душі,
Коли ім'я душі тій Україна.

Рідному народові заповідала весь свій творчий доробок поетеси, художниці, скульптора і частину його передала в Україну ще за життя.

Коли умру, не дайте ви засохнуть
Моїм пісням²².

²¹ Г. Мазуренко, *Три місяці в літері життя*, Лондон (Українська Видавнича Спілка), 1973, с. 143.

Лондонський період життя мисткині був надзвичайно результативним. Тут Г. Мазуренко продовжувала займатися поезією та мистецтвом. Викладала російську мову в Голдсмітс-коледжі Лондонського університету (1968–1969 рр.). Відвідувала студію-ательє польського мистця проф. Маріана Богуша-Шишка. Також продовжувала педагогічну діяльність, надаючи приватні уроки малювання. Вчителювала в суботній Школі українознавства при Відділі Союзу Українців у Великій Британії в Лондоні. Вела гурток живопису “Т’юздейз” (“Вівторки”)²³.

У Лондоні мисткиня організувала абсолютно унікальний навчально-мистецький заклад – домашню художню студію. Її учнями були не кандидати у генії. Свідчення тому – біографія кожного її студійця. Люди, які переживали життєві негаразди і були в депресії, зверталися до неї за порадами. Мисткиня їх лікувала засобами образотворчого мистецтва. *“Скажімо, прийшла до неї вбита своїм горем сусідка, котра, за її словами, готова була накласти на себе руки. Мазуренко не стала її втішати, а сказала: «Сідайте й малюйте, це вам допоможе!..»*”. І та вперше в житті взяла в руку пензель. А потім у неї навіть була персональна виставка. Отак і виросла здебільшого з “проблемних” людей студія Галі Мазуренко. За словами українського письменника Ю. Покальчука, *“студія «художньої» терапії: хлопець з Мексики, жінки зі Швейцарії та Франції. Галя вчила їх не малювати – жити”*²⁴. Сама мисткиня вважала мистецтво засобом терапії для людей, що схильні до депресивного стану.

І. Качуровський зауважує, що *“улюблений жанр поетеси – це лірична мініатюра, фрагмент поетичного нотатника, де поруч із небалою поезією стоїть художньо-довершена або така, що в ній цікава думка примушує забути, скажімо, про неточність рими...”*²⁵. Лондонський період творчості мисткині був щедрим на результати. Видала збірки поезій “Пороги” (1960), “Ключі” (1969), “Скит поетів” (1971), “Зелена ящірка” (1971), “Три місяці в літері життя” (1973) та “Північ на вулиці” (1980). Більшість своїх видань сама ілюструвала, а деякі були ілюстровані малюнками учнів Школи українознавства, зокрема “Киця” (1971), “Корона золота” (1972), “Осінь” (1973), повісті “Не той

²² Галина Мазуренко. Одна з найвідоміших поетес української діаспори. URL: <http://storinka-m.kiev.ua/article.php?id=987> (дата звернення: 27.03.2016).

²³ Я. Василюк, *Op. cit.*

²⁴ М. Слабошпицький, *Op. cit.*, с. 198–220.

²⁵ М. Чабан, *Op. cit.*

Т. Антонюк, Галина Мазуренко – видатна українська мисткиня...

козак, хто поборов, а той, хто «вивернеться»...» (1974) та ін. Окремі твори були перекладені англійською та польською мовами, а деякі були покладені на музику композитором Ф. Євсевським. У своїй творчості цікавилася крім християнства також східними релігіями та теософією. Будучи і художником, і поетесою, для неї були цікавими можливості взаємовпливу різних мистецьких засобів (музики, малярства, скульптури та поезії).

У Великій Британії Г. Мазуренко належала до Союзу Українських Ветеранів, який об'єднував головню колишніх вояків Армії УНР. Відбувся ряд її персональних мистецьких виставок, у тому числі у США, Пакистані, Танбридж Веллз (Англія) та декілька разів у Лондоні. У 2002 р. в Україні вийшла книжка її поезій “Вибране”. У Празі 2006 р. побачили світ вибрані її поезії чеською мовою у перекладі Алени Моравкової²⁶.

Сама поетеса говорила: “Люблю в поезії інтимність сповіді. Її ніхто для публіки не причесав”. Їй було що згадувати: півроку не дотягла до столітнього віку. До глибокої старості не втратила діяльної допитливості, не розлучалася з книгою: читала, зіставляла, осмислювала. Для Г. Мазуренко головне в поезії – думка. Навіть якщо вона недовомовлена. Важить тільки та правда, якою переймається душа саме зараз. Все інше її не обходить. Незрідка поетеса опускається ледь не до аматорської невправності. Вона не просто нехтує точністю рими, а мовби поневажає нею як чимось другорядним, ставлення її до римування приблизно таке ж, як до контуру в графіці.

Г. Мазуренко прожила довге і плідне життя. У особистому житті мисткиня не була щасливою (два її шлюби розпалися, чоловіки залишали її, а діти потребували великої уваги, син Олесь був нервовохолим). Її активна громадянська позиція свідчить про справжній патріотизм і прагнення допомогти Україні відбутися як державі і викликає захоплення. Найбільшою радістю для неї було дожити до проголошення незалежності України. Внутрішній світ мисткині, такий багатий, змістовний і неповторний осягаєш, познайомившись з її творчістю. В Україні творчість мисткині потребує всебічного вивчення, осмислення та широкого висвітлення в наукових публікаціях, культурно-освітніх

²⁶ Мазуренко Галина. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 22.03.2016); Я. Василюк, *Op. cit.*

заходах, особливо серед молоді. Віриться, що творчість талановитої українки буде довго жити в культурно-духовному просторі світу.

Хто віддає, ніколи не гине?
Чому б не віддати увагу своєю.
Нам на рік на два Україні
В культурах чужих у чужім краю?²⁷

Мисткиня все своє життя і творчість присвятила Україні, отже цілком заслужила глибокої пам'яті та пошани від українського народу.

²⁷ Г. Мазуренко. *Три місяці в літері життя*, с. 23.